

9. ҚАТЪНОМАИ 77/158 – СОЛИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ ҲИФЗИ ПИРЯХҲО, 2025

Қатъномаи 77/158, ки 14 декабри соли 2022 бо дастгирии густурдаи давлатҳои аъзои СММ аз ҷониби Маҷмаи Умумӣ қабул гардид, яке аз муҳимтарин ташаббусҳои иқлимии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб меравад. Бо қабули он соли 2025 ҳамчун *Соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо* эълон шуд ва зарурати ҷалби таваҷҷуҳи ҷаҳонӣ ба нақши криосфера дар низоми иқлимии сайёра ва аҳамияти пирияхҳо ҳамчун захираи стратегӣ оби тоза таъкид гардид.

Ин иқдом, ки аз минбари Маҷмаи Умумӣ аз ҷониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон пешниҳод гардид, ҷавоби васеи байналмилалӣ ба даст овард. Ин падида ба он вобаста аст, ки суръати обшавии пирияхҳо дар саросари ҷаҳон ба сатҳи нигаронкунанда расидааст. Хусусан дар минтақаҳои кӯҳии Осиёи Марказӣ, ки пирияхҳо манбаи асосии ташаккули ҷараёни об, рушди кишоварзӣ, энергетика ва нигоҳдории эконизомҳо мебошанд, ин масъала аҳамияти ҳаётан муҳим дорад.

Самтҳои асосии қатънома:

- **баланд бардоштани сатҳи огоҳии ҷаҳонӣ.** Қатънома зарурати бештар ҷалб намудани таваҷҷуҳи ҷомеаи байналмилалӣ ба таҳдидҳои вобаста ба обшавии босуръати пирияхҳо таъкид менамояд;

- **дастгирии тадқиқоти илмӣ.** Қатънома ба зарурати таҳқиқоти муосир ва мониторинги мунтазами пирияхҳо ишора мекунад;

- **татбиқи стратегияҳо.** Дастгирии таҳия ва татбиқи стратегияҳои миллӣ ва байналмилалӣ оид ба ҳифзи пирияхҳо ва истифодаи устувори захираҳои об пешбинӣ шудааст;

- **тақвияти ҳамкорӣ.** Қатънома ташвиқи шарикӣ байнидавлатиро, бахусус дар ҳавзаҳои фаромарзӣ, зарур мешуморад;

- **ҷалби ҷомеа.** Дар ҳуҷҷат зарурати иштироки ҷавонон, ҷомеаи шаҳрвандӣ, муҳити илмӣ ва бахши хусусӣ дар пешбурди рӯзномаи марбут ба пирияхҳо таъкид мегардад.

Қатънома масъалаҳои обшавии пирияхҳо мустақиман бо татбиқи *Ҳадафҳои рушди устувор* (ХРУ) пайванд медиҳад, аз ҷумла: Ҳадафи 6 – оби тоза ва санитария, Ҳадафи 13 – мубориза бо тағйирёбии иқлим, Ҳадафи 15 – ҳифзи эконизомҳои заминӣ.

Ҳуҷҷат ҳамзамон идомаи мантиқии иқдомҳои қаблӣи Тоҷикистон дар бахши дипломатияи иқлимӣ ва ташаббусҳои байналмилалӣ оид ба захираҳои об арзёбӣ мегардад.

Қатънома дар сатҳи ҷаҳонӣ бо аҳамияти вижа пазируфта шуд, зеро мушкӣҳои обшавии пирияхҳо на танҳо масъалаи илмӣ, балки таҳдиди гуманитарӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодӣ низ мебошад. Барои кишварҳо ва минтақаҳое, ки аз захираҳои оби пирияхӣ вобастагии ҷиддӣ доранд, аз ҷумла Осиёи Марказӣ, Ҳимолой, Анд, Алп, Арктика ва Антарктика, қатънома паёми равшан медиҳад: ҳифзи пирияхҳо масъалаи тақдирӣ умумӣ инсоният аст ва амалҳои муштараки ҷаҳониро талаб мекунад.

Маҷмаи Умумӣ Distr.: General
20 December 2022**Иҷлосияи ҳафтоду ҳафтум**

Банди 18-и барномаи рӯз

Рушди устувор

**Консепсияи қатъномаи қабулшудаи Маҷмаи Умумӣ дар санаи 14
декабри соли 2022**

[бар асоси гузориши Кумитаи Дуввум (A/77/443, банд 32)]

77/158. Соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо, 2025*Маҷмаи Умумӣ,*

бо такрор тасдиқ намудани қатъномаи худ 70/1 аз 25 сентябри соли 2015, бо унвони «Табдил додани ҷаҳони мо: Барномаи рӯзномаи 2030 барои рушди устувор», ки дар он маҷмӯи фарогир, дурнамоз ва ба одамон нигаронидашудаи ҳадафҳо ва вазифаҳои умумиҷаҳонӣ ва ба тағйирот нигаронидашудаи рушди устувор тасдиқ шудаанд, ва бо таъкиди уҳдадории худ чихати ба таври пайгирона саъю кӯшиш ба харҷ додан барои татбиқи пурраи Барнома то соли 2030, бо эътирофи он ки аз байн бурдани камбизоатӣ дар ҳамаи шаклҳо ва зоҳиршавиҳои он, аз ҷумла камбизоатии шадид, бузурғтарин вазифаи ҷаҳонӣ ва яке аз шартҳои зарурии рушди устувор мебошад, ҳамчунин бо таъкиди уҳдадории худ ба таъмини рушди устувор ба таври мутавозин ва фарогир дар се ҷанба - иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва экологӣ - ва бар пояи таҳкими натиҷаҳои бадастомада дар татбиқи ҳадафҳои рушди, ки дар Эълумияи ҳазорсола ифода ёфта буданд, ва анҷом додани тамоми корҳои, ки дар муҳлати муқаррарнамудашуда ноқис мондаанд,

ҳамчунин бо такрор тасдиқ намудани қатъномаҳои худ 53/199 аз 15 декабри соли 1998 ва 61/185 аз 20 декабри соли 2006 оид ба эълони солҳои байналмилалӣ ва қарори Шурои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ 1980/67 аз 25 июли соли 1980 оид ба солҳои байналмилалӣ ва солгарди онҳо, ва махсусан бандҳои 1 то 10-и замимаи он, ки ба меъёрҳои мувофиқшуда барои эълони солҳои байналмилалӣ дахл доранд, инчунин бандҳои 13 ва 14, ки дар онҳо зикр мегардад, ки соли байналмилалӣ ё рӯзи байналмилалӣ то қабули тадбирҳои асосӣ, зарурӣ барои ташкили он ва таъмини маблағгузориаш эълон карда нашавад,

бо таъкид бар он, ки пирияхҳо яке аз унсурҳои муҳимтарини гардиши гидрологӣ ба шумор мераванд ва обшавӣ ва ақибнишинии босуръати

пиряхҳо таъсири ҷиддӣ ба иқлим, муҳити зист, ҳифзи некӯаҳволӣ ва саломатии инсон ва рушди устувор мерасонанд,

бо нигаронӣ зикр менамояд ҳулосаҳои дар гузоришҳои махсуси «Global Warming of 1.5 °C» («Гармшавии ҷаҳонӣ дар сатҳи 1,5 °C») ва «The Ocean and Cryosphere in a Changing Climate» («Уқёнус ва криосфера дар шароити тағйирёбии иқлим»), ки аз ҷониби Гурӯҳи байнихукуматӣ оид ба тағйирёбии иқлим таҳия шудаанд, ироа гардидаанд,

бо тақдор таъкид намудани аҳамияти Созишномаи Париж¹ ва ворид шудани бармаҳали он ба амал, бо даъват ба ҳамаи ҷонибҳои Созишнома чихати татбиқи пурраи тамоми муқаррароти он ва бо даъват ба он ҷонибҳои Конвенсияи қолабии Созмони Милали Муттаҳид оид ба тағйирёбии иқлим², ки то ҳол ин амалро анҷом надодаанд, то ҳарчи зудтар ҳуҷҷатҳои дахлдори қабул, тасдиқ, ё пайвастанро ба амонат гузоранд, ва бо таъкид бар он ки раванди татбиқи Барномаи рӯзномаи рушди устувор то соли 2030 ва Созишномаи Париж якдигарро пурра ва тақвият мебахшанд,

бо қаноатмандӣ қайд менамояд баргузорию иҷлосияи бисту шашуми Конференсияи ҷонибҳои Конвенсияи қолабии Созмони Милали Муттаҳид оид ба тағйирёбии иқлим, ки дар шаҳри Глазго (Подшоҳии Муттаҳидаи Британияи Кабир ва Ирландияи Шимолӣ) аз 31 октябр то 13 ноябри соли 2021 баргузор гардид, ва иҷлосияи бисту ҳафтуми Конференсияи ҷонибҳо, ки дар шаҳри Шарм-аш-Шайх Чумхурии Арабии Миср аз 6 то 20 ноябри соли 2022 баргузор шуд.

бо дарназардошти робитаҳои байни барномаҳои амал оид ба захираҳои об ва иқлим ва имконияти мусоидат ба татбиқи онҳо дар доираи иҷлосияи бисту ҳафтуми Конференсияи ҷонибҳои Конвенсияи қолабии Созмони Милали Муттаҳид оид ба тағйирёбии иқлим ва Конференсияи Созмони Милали Муттаҳид оид ба баррасии миёнамӯҳлати ҳамаҷонибаи раванди татбиқи ҳадафҳои Даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор», солҳои 2018-2028, бар асоси тадбирҳое, ки ба мутобиқсозии истифодаи захираҳои об ва таҳкими устуворӣ ба зарбаҳо равона шудаанд, инчунин бо ташвиқи таъсиси низомҳои хушдордиҳии барвақт, ки маълумоти дастрас, саривақтӣ, бозътимод, ҷудошуда ва мувофиқ ба ҳадафҳоро бо мониторинг таъмин менамоянд, ва бо расонидани дастгирӣ дар соҳаи тақвияти иқтидор ва омӯзиш, бахусус дар кишварҳои рӯ ба рушд,

бо эътироф намудани он, ки дар бисёр минтақаҳои кӯҳистони баланд ақибнишинии пиряхҳо ва обшавии яхбандии абадӣ, мувофиқи пешгӯиҳо, устувории нишебӣҳоро боз ҳам бештар коҳиш медиҳад ва шумораи ҳолатҳои обхезӣ бар асари рахнашавии кӯлҳои пиряхӣ ё бориши борон бар рӯи барф, ярҷ ва тармаҳо, мувофиқи пешгӯиҳо, зиёд мегардад ва ҷунин ҳолатҳо дар ҷойҳои нав ё дар фаслҳои дигар ба вуқӯъ хоҳанд пайваست.

¹ Нуғ. ба FCCC/CP/2015/10/Add.1, қарори 1/CP.21, замима.

² United Nations, Treaty Series, vol. 1771, No. 30822.

бо дарназардошти он, ки дар даҳсолаҳои охир гармшавии ҷаҳонӣ боиси коҳиши умумии криосфера гардида, массаи қабатҳои ях ва пирияхҳо коҳиш ёфт ва пӯшиши барф кам шуд, ки ин устувории минтақаҳои кӯҳистони баландро паст намуда, ҳаҷм ва мавсимияти ҷараёни об ва захираҳои обро дар ҳавзаҳои дарёҳо бо ғизодиҳии асосан барфу пириях дигаргун сохт, ҳамчунин яке аз омилҳои пастшавии маҳаллии ҳосилнокии зироатҳои кишоварзӣ дар баъзе минтақаҳои кӯҳистони баланд, камбуди об, аз ҷумла коҳиши дастрасӣ ба об дар поёноб, ва баландшавии сатҳи миёнаи уқёнуси ҷаҳонӣ гардид,

бо дарназардошти он низ, ки идомаи афзоиши ҳарорати ҷаҳонӣ метавонад боиси оқибатҳои ғайриқобили бозгашт барои баъзе эконизомҳои дорои устувории паст, аз қабилӣ эконизомҳои кутбӣ, кӯҳӣ ва делтаҳои соҳилӣ гардад, ки онҳо аз таъсири обшавии қабатҳои ях, пирияхҳо ва пӯшиши барф ва аз болоравии тезшуда ва бештар интизоршавандаи сатҳи баҳр зарар мебинанд,

бо дарназардошти он, ки зарурати гузаронидани инвентаризатсияи ҷаҳонии массаҳои барфу яхҳои бисёрсолаи мавҷуда бори аввал дар раванди Даҳсолаи байналмилалӣ гидрологӣ, ки аз ҷониби Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба маориф, илм ва фарҳанг барои солҳои 1965-1974 эълон шуда буд, баррасӣ гардида буд,

бо таъкид бар зарурати фаврии баланд бардоштани сатҳи огоҳӣ дар бораи тадбирҳо ва чораҳои дарозмуддати ҳифзи пирияхҳо ва ташвиқи дастгирии чунин чораҳо, аз ҷумла дар ҳолати зарурӣ бар асоси ҳамкориҳои фаромарзӣ, инчунин идоракунии мукаммали пирияхҳо дар ҳамаи сатҳҳо,

бо эътироф намудани аҳамияти ташаббусҳои вобаста ба криосфераи Замин барои расидан ба Ҳадафҳои рушди устувор ва татбиқи Даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор», солҳои 2018-2028,

1. бо дарназардошти натиҷаҳои Конфронси дуҷуми байналмилалӣ сатҳи баланд оид ба Даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор», солҳои 2018-2028, ки аз 6 то 9 июни соли 2022 дар шаҳри Душанбе баргузор гардид ва дастгирии ташаббуси Ҷумҳурии Тоҷикистонро оид ба эълон намудани Соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо дар соли 2025 таъмин намуд, ва бо сипосгузорӣ ёдовар мешавад аз ниятҳои иброзгардида ҷиҳати тақвияти механизми байналмилалӣ барои осон кардани дастрасӣ ба иттилооти дақиқ ва саривақтӣ оид ба криосфера,

қарор мекунад соли 2025-ро Соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо эълон намояд ва 21 мартро ҳамчун Рӯзи ҷаҳонии пирияхҳо муқаррар кунад, ки таҷлил аз он аз соли 2025 оғоз хоҳад ёфт;

2. пешниҳод менамояд ба ҳамаи давлатҳои аъзо, ташкилотҳои низоми Созмони Милалӣ Муттаҳид ва дигар ташкилотҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ, инчунин ҷомеаи шаҳрвандӣ, аз ҷумла созмонҳои ғайриҳукуматӣ, шахсони алоҳида ва дигар ҷонибҳои дахлдор, ки ин Соли байналмилалӣ ва Рӯзи ҷаҳониро ба таври шоиста дар ҳамаи сатҳҳо таҷлил намоянд, тавассути ташкили чорабиниҳое, ки ба баланд бардоштани сатҳи огоҳӣ дар бораи

аҳамияти пирияхҳо, пӯшиши барф ва ях дар низоми иқлим ва гардиши гидрологӣ, инчунин дар бораи таъсири иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва экологӣ аз тағйироти дар пешистодаи криосфераи Замин равона шудаанд, ва ҳамчунин бо мубодилаи таҷрибаҳои пешрафта ва донишҳо дар ин соҳа.

3. ба Созмони Милали Муттаҳид оид ба маориф, илм ва фарҳанг (ЮНЕСКО) ва Созмони умумиҷаҳонии метеорологӣ, хотиррасон намуда ба муқаррароти замимаи қатъномаи 1980/67 Шурои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ, дар ҳамкорӣ бо ҳукуматҳо ва ташкилотҳои дахлдори низоми Созмони Милали Муттаҳид, пешниҳод менамояд, ки барои баргузории Соли байналмилалӣ ва таҷлили Рӯзи ҷаҳонӣ мусоидат кунанд, чораҳои заруриро ҷиҳати ташкили фаъолиятҳо дар қорҷӯби ин сол ва ин рӯз андешанд ва пешниҳодҳои дахлдорро оид ба тамоми чорабиниҳо таҳия намоянд, бо мақсади дастгирӣ ба давлатҳои аъзо дар баргузории сол ва таҷлили рӯз;

4. бо қаноатмандӣ қайд мекунад пешниҳоди саховатмандонаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистонро оид ба баргузории Конфронси байналмилалӣ дар мавзӯи ҳифзи пирияхҳо дар соли 2025 дар Тоҷикистон ва ба уҳда гирифтани хароҷоти марбут ба он;

5. пешниҳод менамояд ба ҳукуматҳо, ташкилотҳои байниҳукуматӣ ва ғайриҳукуматӣ, гурӯҳҳои асосӣ, дигар ҷонибҳои дахлдор ва донорон, ки бо ихтиёри худ ба фонди мақсадноки дастгирии фаъолияти вобаста ба ҳифзи пирияхҳо саҳм гузоранд, ки ҳамоҳангсозии онро Дабири кул дар ҳамкорӣ бо муассисаҳои дахлдори низоми Созмони Милали Муттаҳид, аз ҷумла ЮНЕСКО ва Созмони умумиҷаҳонии метеорологӣ, анҷом хоҳад дод, бо мақсади мусоидат ба кишварҳо дар ҳалли масъалаҳои вобаста ба обшавии тезшудаи пирияхҳо ва пайомадҳои он;

6. таъкид менамояд, ки хароҷоти тамоми чорабиниҳое, ки метавонанд дар робита ба татбиқи қатъномаи мазкур баргузор шаванд, бояд аз ҳисоби саҳмҳои ихтиёрӣ, аз ҷумла саҳмҳои ихтиёрии бахши хусусӣ, пӯшонид шаванд;

7. ба ЮНЕСКО ва Созмони умумиҷаҳонии метеорологӣ, хотиррасон намуда ба муқаррароти бандҳои 23-27 замимаи қатъномаи 1980/67 Шурои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ, пешниҳод менамояд, ки Маҷмаи Умумиро дар ҷаласаи ҳаштоду якум ва ҷаласаҳои минбаъда дар бораи татбиқи қатъномаи мазкур, аз ҷумла дар бораи арзёбии баргузории Соли байналмилалӣ ва таҷлили Рӯзи ҷаҳонӣ, иттилоъ диҳанд;

8. аз Дабири кул хоҳиш мекунад, ки қатъномаи мазкурро ба ҳамаи давлатҳои аъзо, ташкилотҳои низоми Созмони Милали Муттаҳид ва дигар ҷонибҳои дахлдор, аз ҷумла ҷомеаи шаҳрвандӣ, бахши хусусӣ ва доираҳои илмӣ, расонад, то шароити лозим барои баргузории шоистаи Соли байналмилалӣ ва таҷлили Рӯзи ҷаҳонӣ фароҳам оварда шавад.

*Ҷаласаи 53-юми пленарӣ
14 декабри соли 2022*